

ЛЕПЕШКО А.А.

аспірант кафедри містобудування

СЄДАК О.І.

*наук. керівник: канд. арх., проф. Заслужений архітектор України
Київський національний університет будівництва і архітектури
Київ*

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ТЕРИТОРІЙ У СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ

Питання вимирання сільських населених пунктів, не тільки в Україні але й в Європейських країнах, давно вже не нове. Хоч і проводиться стимуляція розвитку на державному рівні, шляхом створення різних програм, щодо розвитку сільських населених пунктів, отриманий результат залишається не таким як часто очікується. Основними причинами вимирання сіл можна назвати:

- демографічна ситуація (де кількість померлих відносно новонароджених у великих селах більше майже в 2 рази, у малих біля 8 раз);
- трудова міграція (де більше половини сільського населення працює за межами своїх поселень);
- низький рівень заробітної плати працівників, зайнятих у сільському господарстві;
- висока частка некваліфікованих або низькокваліфікованих працівників;
- високий рівень неформальної зайнятості (майже половина населення) [1].

Праця сільського населення у сільських населених пунктах, переважно визначається як ведення сільського господарства. На скільки нам відомо, давно вже не новий, розвиток технологій та техніки, вніс значні корективи у становленні сільського господарства. В результаті багато фермерських господарств було об'єднано у агрохолдинги, тим самим мінімізувавши потребу територій у сільських населених пунктах та великої кількості працівників. Якщо раніше, майже кожне село мало свою спеціалізацію у сільському господарстві (рослинництва, тваринництва, садівництва, рибного господарства, переробки та інші), то сьогодні, з новою реорганізацією територіальних об'єктів агрохолдингів, зосереджуються в більшості випадків локалізовано в одному місці. Частково, такі компанії можуть мати деякі свої території у селах, проте їхній інтерес до розвитку населеного пункту можна вважати низьким.

Через міграцію сільського населення у пошуках високооплачуваної роботи, за приблизними даними це більше 50% від третини населення України, яке проживає в сільській місцевості, створюється також значне навантаження на міську інфраструктуру, що вимагає внесення досить значних змін, щодо транспортної інфраструктури та планувальної структури шляхом ущільнення територій. В таких випадках сільські населені пункти, можуть служити, свого роду, розвантажувальними зонами з найкрупніших міст, шляхом створення сприятливих умов для проживання, праці та ведення підприємницької діяльності у селах.

У періоди коли не було ще моторизованої техніки для обробітку землі та транспортування продукції, була доцільність у щільнішому розташуванні сіл, через обмежені фізичні можливості. Проте, технічний розвиток показав, що великі території може опрацьовувати значно менше працівників, а транспортування великих вантажів на далекі дистанції стало більш доступніше. Відповідно, сільські населені пункти спустошуються та з кожним роком їх стає все менше.

Аналізуючи утворену тенденцію до скорочення сільських поселень, виникає питання, чи потрібні вони будуть в майбутньому? На сьогодні великі сільськогосподарські компанії майже повністю вирішують питання, щодо забезпечення населення відповідними видами сільськогосподарської продукції. Якщо масштабувати аналогічні тенденції, то можна прийти до питання, чи потрібна буде в майбутньому й садибна забудова, адже багатоквартирні комплекси

успішно вирішують потребу житла для населення. Подібні реорганізації можуть призвести до значних соціо-культурних та морально-психологічних негативних наслідків.

Значна кількість науковців досліджують дане питання з великою кількістю пропозицій, щодо відбудови сільських населених пунктів, переважно такі дослідження стосуються соціально-економічних аспектів. З боку містобудування та землеустрою значно менше напрацювань, так як в більшій мірі регламентується існуючим законодавством якого, як вважається, достатньо для створення необхідних умов вільної підприємницької діяльності та стимулювання економічного розвитку.

Розуміючи приведені вище тенденції розвитку, сільських населених пунктів, слід прийняти, що майбутня реорганізація сільської місцевості в Україні може призвести до скорочення великої кількості сільських поселень. Проте, така реорганізація, може по-новому позиціонувати території сіл. Спустошені території, які раніше були сільськими поселеннями можуть використовуватися за своїм призначенням для індустріальних та технопарків, рекреаційно-оздоровчих, науково-дослідних виробничих та інших комплексів.

Значна частина сільських населених пунктів може бути збереженою шляхом внутрішньої планувальної реорганізації виробничих територій, які являються основним джерелом економічної стабільності. Сьогодні у більшості сіл, за генеральними планами, є значний відсоток виробничих територій, які в існуючому плані закріплені за недіючими підприємствами, а в проектних планах показуються відновленими, реорганізованими або взагалі можуть бути запланованими новими. Генеральним планом визначається функціональне призначення, економічна стратегія та перспективи розвитку населеного пункту. Як правило такі рішення базуються на переважаючих видах діяльності які вже були раніше в цьому населеному пункті. В таких випадках, досить часто, його реалізація залишається низькою через відсутність зацікавлених зовнішніх та внутрішніх підприємців, для ведення зазначеної діяльності.

Також низька якість внутрішньої інфраструктури, складність пошуку висококваліфікованої робочої сили, віддаленість від ринків збуту і т.п. виступають одними з основних факторів зниження зацікавленості у їх розвитку. Проте, у випадку вирішення частини недоліків, можна подати пропозиції різним компаніям у допомозі розвитку їхньої діяльності, використовуючи ті території які наявні в населеному пункті. Також можна розглядати підвищення кваліфікаційного рівня працівників у існуючих підрозділах компанії, з подальшим їх поверненням у підрозділи своїх населених пунктів. Такі кроки можуть започаткувати нове відношення до сільських поселень. Перевагами такої діяльності, в першу чергу для підприємців, можуть виступати: нижча вартість земель ніж у містах, нижча вартість оформлення документації та легші можливості для перспективного розширення діяльності на місці. До переваг для місцевого населення, можна віднести: створення робочих місць, перспективи кар'єрного зростання для кваліфікованих працівників, екологічність та значно легша транспортна доступність до роботи ніж у містах.

У підсумку можна зазначити, що в перспективі розвитку територій держави можна буде спостерігати значне скорочення сільських населених пунктів через їх постійне обезлюднення. Якщо не вживати відповідних заходів, щодо популяризації виробничих територій в сільських населених пунктах, то така тенденція може призвести потребу села, як адміністративно-територіальної одиниці, до мінімуму. Проте, позитивні сторони таких населених пунктів можуть відігравати сильну роль у планувальній структурі країни. Хоч вимирання сіл буде важко уникнути, значну частину, все ж таки, можна буде реорганізувати та врятувати. Для цього можна популяризувати їхні виробничі території та зробити їх більш привабливішими для створення, або розширення підприємницької діяльності розвиваючих компаній.

Список літератури

1. Українське село: вимирання чи еволюція. Український тиждень (2018). Режим доступу: <https://tyzhden.ua/ukrainske-selo-vymyranntia-chy-evoliutsiia/>.